

Звіт про аналіз фітосанітарного ризику, проведений стосовно шкідливого організму – *Diaphorina citri*

Аналіз фітосанітарного ризику (далі – АФР) було проведено відповідно до «Положення щодо здійснення аналізу ризиків для розробки та/або перегляду фітосанітарних заходів», затвердженого Наказом Мінагрополітики України від 11.06.2012 № 339 (далі – Положення про АФР), міжнародних стандартів: EPPO Standard PP 5/3(5) «Рекомендації щодо аналізу ризику шкідливих організмів», IPRC Standards: МСФЗ № 2 «Структура аналізу фітосанітарного ризику», МСФЗ № 11 «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів», МСФЗ № 21 «Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів» по відношенню до шкідливого організму – *Diaphorina citri*.

Під час проведення АФР враховувались основні положення та вимоги статті 25 Закону України «Про карантин рослин», положень статей 29, 30 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024 № 4147-IX, Регламентів ЄС: Імплементативного регламенту Комісії (ЄС) № 2019/2072 від 28 листопада 2019 року про встановлення єдиних умов для імплементативного Регламенту (ЄС) 2016/2031 Європейського Парламенту та Ради щодо захисних заходів проти шкідливих організмів рослин та скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 690/2008 та про внесення змін до Імплементативного регламенту Комісії (ЄС) 2018/2019 (далі – Регламент ЄС № 2019/2072), Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 2016/2031 від 26 жовтня 2016 року про захисні заходи проти шкідливих організмів рослин, що вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 228/2013, (ЄС) № 652/2014 та (ЄС) № 1143/2014 Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиви Ради 69/464/ЄЕС, 74/647/ЄЕС, 93/85/ЄЕС, 98/57/ЄС, 2000/29/ЄС, 2006/91/ЄС та 2007/33/ЄС (далі – Регламент ЄС № 2016/2031), а також науковий висновок Групи EFSA (European Food Safety Authority) зі здоров'я рослин щодо категоризації шкідливого організму *Diaphorina citri* (Журнал EFSA 2021; 19(1): 6357, 37 стор.).

Цей звіт представляє основні складові та узагальнені результати проведеного АФР для умов України за структурою відповідно до загальноприйнятих норм згідно міжнародних стандартів: EPPO Standard PP 5/3(5), МСФЗ № 2, МСФЗ № 11.

Експерти: Робоча група щодо реалізації державної політики у сфері карантину рослин, в частині проведення аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів відповідно до вимог законодавства у сфері карантину рослин, положень міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів та стандартів Європейської і Середземноморської організації захисту рослин, затверджена наказом Держпродспоживслужби від 04.12.2025 № 1210 «Про створення робочої групи» (далі – Робоча група).

Дата: 2026

Стадія 1: Підготовчий етап (ініціювання)

Причина для проведення АФР: На виконання статті 25 Закону України «Про карантин рослин», з метою виконання міжнародних зобов'язань України й гармонізації національного законодавства з вимогами актів права Європейського Союзу (зокрема Регламенту ЄС № 2019/2072), з урахуванням положень статей 29, 30 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024 № 4147-IX, міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів Міжнародної конвенції захисту рослин (МКЗР), та рекомендацій Європейської та Середземноморської організації захисту рослин (ЄОЗР), з метою оновлення Переліку регульованих шкідливих організмів, відповідно до змін, які відбулись у переліках А-1 та А-2 ЄОЗР, Додатку II (частини А, В) Регламенту ЄС № 2019/2072.

Шкідливий організм (ШО):	<i>Diaphorina citri</i> (далі – <i>D. citri</i>).
Зона АФР:	Україна (території країни, які на момент проведення цього АФР перебувають під контролем органів державної влади України – підконтрольна Україні територія).
Чи проводився АФР щодо ШО раніше (на національному чи міжнародному рівні)?	Так. European Food Safety Authority.
Чи є попередній АФР повністю або лише частково прийнятним?	Частково прийнятний.

Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику, який становить потенційний карантинний організм

Розділ А

Категоризація шкідливих організмів

Таксономічна позиція ШО:	Царство: Animalia Тип: Arthropoda Підтип: Hexapoda Клас: Insecta Ряд: Hemiptera Підряд: Sternorrhyncha Родина: Psyllidae Рід: <i>Diaphorina</i> Вид: <i>Diaphorina citri</i> (Kuwayama)
Код ЄОЗР:	DIAACI
Синоніми:	<i>Euphalerus citri</i>
Загальноживані назви:	Asian citrus psyllid, citrus psylla (English), psylle asiatique des agrumes (French), südostasiatischer Citrusblattfloh (German), psílido asiático de los cítricos (Spanish), медяниця цитрусова азійська (Українська).
Біологія ШО:	<i>D. citri</i> має короткий життєвий цикл і високу плодючість. Оптимальна температура для його розвитку коливається від 25 до 28°C (Liu and Tsai, 2000), і тому він найкраще адаптований до тропічних і субтропічних умов, хоча середня температура вище 30°C знижує його виживання та плодючість. Повний життєвий цикл триває 14-50 днів на рік за середньої температури 20-25°C. Однак, оскільки яйця відкладаються виключно на молодих пагонах, а німфи можуть розвиватися лише на нижній тканині рослин, кількість поколінь на рік обмежена активністю паростків цитрусових дерев, а

коливання популяції тісно пов'язані з фенологією цитрусових дерев протягом вегетаційного періоду (Udell *et al.*, 2017). Процес яйцекладки подані в додатку 1 (1.1.).

D. citri зимує у стадії імаго, що може жити до шести місяців. Дорослі особини дуже активні та стрибають при найменшому сполошенні. Німфи відходять, коли їх турбують, але зазвичай ведуть осілий спосіб життя, утворюючи скупчення.

Виявлення та діагностика ШО:

Ознаки пошкодження.

За умов високої щільності німф *D. citri*, що живляться ніжними пагонами, ШО може спричинити їх зупинку росту та призвести до скручування. Бічні надрізи на листках є характерною ознакою пошкодження, спричиненою цією комахою (Aubert, 1987). Однак, за низької щільності комах, цей симптом може залишатися непоміченим. Як дорослі, так і німфи виділяють так звану «медвяну росу», яка вкриває поверхню листків, пагонів чи плодів. Згодом на їх поверхні може утворюватися сажиста пліснява (за наявності високої щільності *D. citri* та вологих умов навколишнього середовища).

Основні симптоми – це симптоми ураження рослин збудниками *Candidatus Liberibacter*, переносником яких є *D. citri* (затримка росту, відмирання гілок, рідке жовте листя та сильне опадання плодів).

Симптоми зараження рослин збудниками *Candidatus Liberibacter* подані в додатку 1 (1.2.).

Діагностика.

Рекомендації щодо виявлення та ідентифікації *D. citri* детально описані у стандарті ЄОЗР РМ 7/52 «Діагностичний протокол для *Diaphorina citri* (EPPO. Approved in 2004-09).

Чи є ШО переносником інших ШО?

Так. *D. citri* є переносником видів *Candidatus Liberibacter* (*Candidatus Liberibacter africanus*, *Candidatus Liberibacter americanus*, *Candidatus Liberibacter asiaticus*).

D. citri є найефективнішим переносником найагресивніших збудників хвороби позеленіння цитрусових – *Candidatus Liberibacter africanus*, *Candidatus Liberibacter americanus*. Однак, в регіонах, де в т. ч. присутній і збудник *Candidatus Liberibacter asiaticus*, *D. citri* може передавати їх без розбору (Ajene *et al.*, 2020; Gottwald, 2010).

Разом ці організми утворюють найбільш руйнівну патосистему цитрусових у світі (Gottwald, 2010).

Чи потрібен переносник для проникнення/розповсюдження ШО?

Ні.

Регуляторний статус ШО:

D. citri входить до переліку регульованих шкідливих організмів ЄС (Список А1 Карантинні шкідливі організми, відсутні в ЄС) та списків інших країн:

Африка – Марокко, Туніс;

Америка – Мексика, Чилі;

Азія – Бахрейн, Йорданія, Іран, Ізраїль, Узбекистан;

Європа – Грузія, Сербія, Швейцарія, Туреччина.

Географічне поширення ШО:

Офіційних обстежень на виявлення *D. citri* в зоні АФР не проводилось, зважаючи на те, що в зоні АФР відсутні промислові чи дикорослі насадження рослин-господарів (за виключенням поодиноких рослин в теплицях і

оранжереях).

Після проведення аналізу офіційних звітів про проведення фітосанітарної експертизи (аналізів) не зафіксовано фактів виявлення *D. citri* під час проведення фітосанітарної експертизи в державних випробувальних фітосанітарних лабораторіях Держпродспоживслужби.

Вважається, що вид *D. citri* відсутній в зоні АФР.

Мапа поширення *D. citri* в світі подана в додатку 2.

Всі види рослин-господарів ШО:

D. citri пошкоджує лише рослини родини Рутових (Rutaceae), зустрічаючись на диких рослинах-господарях та на культурних Цитрусових, особливо на грейпфруті (*Citrus paradisi*), лимонах (*C. limon*) та лаймах (*C. aurantiifolia*). Мурайя волосиста (*Murraya paniculata*), рослина родини Рутових, яку часто використовують для живоплотів, є найкращою рослиною-господарем. В Європі види-господарі зазвичай поширені в країнах, що оточують Середземне море.

Загальний список рослин-господарів: *Aegle marmelos* (поширений в Індії, Пакистані, Бангладеш, Шрі-Ланці та Непалі), *Afraegle paniculata* (поширений в тропічній Західній Африці), *Archidendron lucidum* (Таїланд, Китай (тип), Тайвань, Камбоджа, Лаос, Північний та Південний В'єтнам), *Atalantia buxifolia*, *Atalantia*, *Balsamocitrus dawei*, *Casimiroa edulis*, *Citroncirus webberi*, *Citroncirus*, *Citrus australasica*, *Citrus australis*, *Citrus glauca*, *Citrus halimii*, *Citrus hassaku*, *Citrus hystrix*, *Citrus inodora*, *Citrus latipes*, *Citrus maxima*, *Citrus medica*, *Citrus reshni*, *Citrus reticulata*, *Citrus sunki*, *Citrus taiwanica*, *Citrus trifoliata*, *Citrus webberi*, *Citrus amblycarpa*, *Citrus aurantiifolia* var. *macrophylla*, *Citrus aurantiifolia*, *Citrus aurantium* var. *paradisi*, *Citrus aurantium* var. *sinensis*, *Citrus aurantium*, *Citrus limon* var. *limettioides*, *Citrus limon*, *Citrus limonia* var. *jambhiri*, *Citrus limonia* var. *volkameriana*, *Citrus limonia*, *Citrus nobilis*, *Citrus*, *Clausena anisum-olens*, *Clausena excavata*, *Clausena harmandian*, *Clausena indica*, *Clausena lansium*, *Cordia myxa*, *Ficus carica*, *Fortunella japonica*, *Fortunella* sp., *Fortunella*, *Glycosmis petaphylla*, *Limonia acidissima*, *Merrillia caloxylon*, *Murraya koenigii*, *Murraya paniculata*, Rutaceae, *Swinglea glutinosa*, *Triphasia trifolia*, *Vepris lanceolata*, *Zanthoxylum ailanthoides*, *Zanthoxylum asiaticum*, *Citrofortunella microcarpa*, *Citrofortunella* sp.

Наявність рослин-господарів ШО в зоні АФР:

Вважається, що в зоні АФР відсутні промислові насадження та виробництво рослин-господарів *D. citri*. Можуть бути незначні насадження в теплицях і оранжереях. В зоні АФР можуть бути невеликі насадження в приватному секторі деяких видів рослин-господарів *D. citri*, які відносяться до декоративних рослин з родини Рутових, однак статистичних даних щодо наявності та кількості таких насаджень в зоні АФР немає.

Мапи світового виробництва грейпфрутів, апельсинів, лимонів, лаймів та інших Цитрусових подані в додатку 3.

Рівень невизначеності:

Середній. Відсутні статистичні дані щодо вирощування в зоні АФР видів рослин-господарів *D. citri*, які відносяться до декоративних рослин з родини Рутових.

Кліматичні умови в зоні АФР:

D. citri має короткий життєвий цикл і високу плодючість. Оптимальна температура для його розвитку коливається від 25 до 28°C (Liu and Tsai, 2000), і тому він найкраще адаптований до тропічних і субтропічних умов,

хоча середня температура вище 30°C знижує його виживання та плодючість. Самиці за оптимальної температури можуть відкласти до 800 яєць протягом свого життя (Liu and Tsai, 2000). Німфи виходять з яєць протягом 3-10 днів (3 дні при 28°C та 10 днів при 15°C) й проходять п'ять стадій розвитку за 11-40 днів. Повний життєвий цикл 1 покоління триває 14-50 днів за середньої температури 20-25°C. Однак, оскільки яйця відкладаються виключно на молодих пагонах, а німфи можуть розвиватися лише на ніжній тканині рослин, кількість поколінь на рік обмежена активністю паростків цитрусових дерев, а коливання популяції тісно пов'язані з фенологією рослин-господарів протягом вегетаційного періоду (Udell *et al.*, 2017).

D. citri – тропічний вид, для акліматизації й розвитку потребує постійних високих температур та відносної вологості, які наразі відсутні в зоні АФР (за виключенням тепличних умов).

Мапа придатності *D. citri* до акліматизації та розвитку у світі подана в додатку 4 (змодельовані за допомогою CLIMEX).

Вважається, що екокліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду *D. citri* в зоні АФР відсутні.

Рівень невизначеності: Низький.

ПІДСУМКИ АФР: Процедура оцінки фітосанітарного ризику (в т. ч. процес «Категоризація шкідливих організмів»), який становить потенційний карантинний організм для виду *Diaphorina citri* зупинена.

АФР стосовно шкідливого організму *Diaphorina citri* завершений.

ПІДСТАВИ:

✓ в зоні АФР немає насаджень рослин-господарів шкідливого організму (за виключенням поодиноких рослин в теплицях оранжереях, які не становлять економічного значення в цілому для зони АФР, а також незначних насаджень декоративних рослин з родини Рутових, по яких, однак, немає статистичних даних щодо присутності в зоні АФР);

✓ екокліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду в зоні АФР відсутні;

✓ відповідно до п. 3.28 Положення про АФР було визначено, що в зоні АФР не існує ймовірності акліматизації виду *Diaphorina citri* («3.28 Якщо було визначено, що ймовірності укорінення не існує, аналіз ризиків потрібно завершити»);

✓ отримані негативні відповіді («ні») на питання зазначені в пунктах 1.13.-1.16. Стандарту EPPO Standard PP 5/3(5), в результаті чого, пунктом 1.19. цього Стандарту, передбачений такий висновок про категоризацію шкідливого організму: «Розглянутий шкідливий організм не може бути кваліфікований як карантинний шкідливий організм для зони АФР, і процедура оцінки для цього шкідливого організму може бути припинена»;

✓ вид *Diaphorina citri* не відповідає всім критеріям щодо «карантинного шкідливого організму» відповідно до вимог Статті 3, Розділу 1, Частини II Регламенту ЄС № 2016/2031;

✓ відповідно до розділу 1.5. МСФЗ № 2 процес аналізу може перейти безпосередньо до категоризації шкідливого організму в рамках оцінки фітосанітарного ризику (стадія 2 АФР), що описана в МСФЗ № 11, якщо шкідливі організми відповідають наступним критеріям:

– не зустрічаються в зоні АФР, або, якщо зустрічаються, то обмежено поширені і відносно їх проводиться офіційна боротьба, або вони знаходяться на розгляді щодо питання необхідності проведення офіційної боротьби;

– мають потенційну можливість пошкоджувати рослини і рослинні продукти в зоні АФР;

– мають потенційну можливість акліматизуватися і поширюватися в зоні АФР.

ЗАКЛЮЧНИЙ ВИСНОВОК:

Вид *Diaphorina citri* – шкідливий організм, який не відповідає критеріям карантинного шкідливого організму для зони АФР (України).

Вид *Diaphorina citri* не рекомендується для включення до національного Переліку регульованих шкідливих організмів.

АФР щодо виду *Diaphorina citri* може бути переглянутий, у випадку отримання нової інформації щодо рослин-господарів, потенційної можливості цього виду до акліматизації й поширення в зоні АФР.

Додатки

Додаток 1

Самка *D. citri* під час відкладання яєць

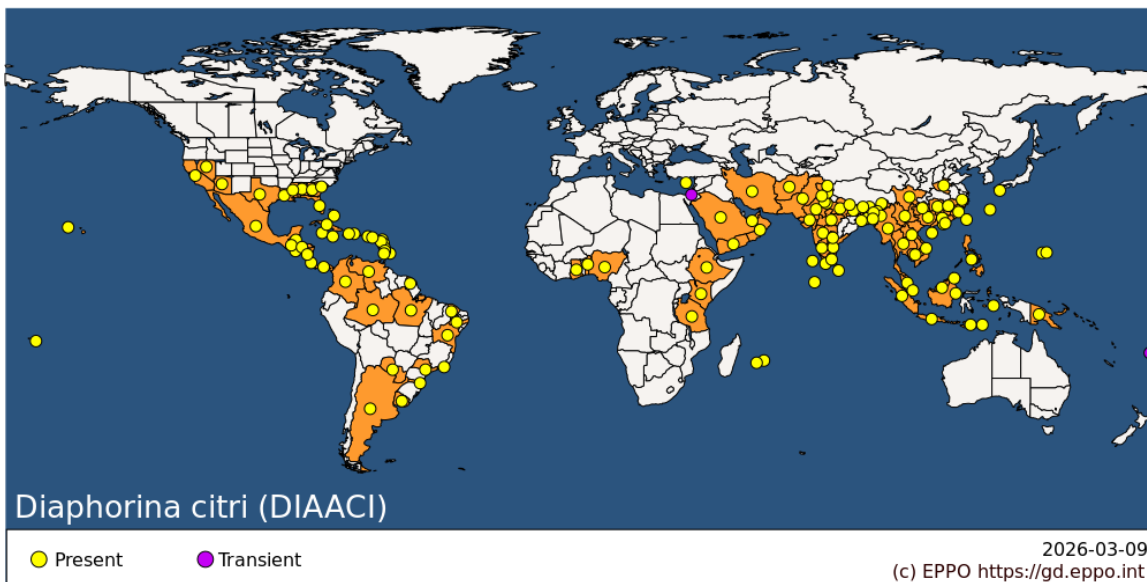
Diaphorina citri (DIAACI) - <https://gd.eppo.int>

Симптоми ураження рослин збудниками *Candidatus Liberibacter*

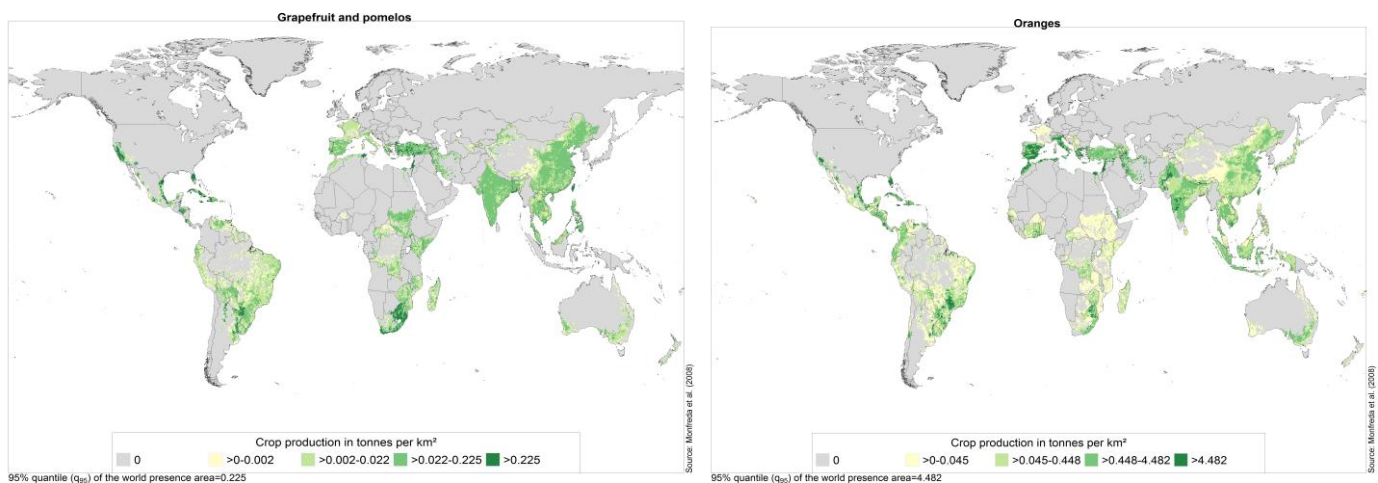
Додаток 2

Мапа поширення *Diaphorina citri* в світі

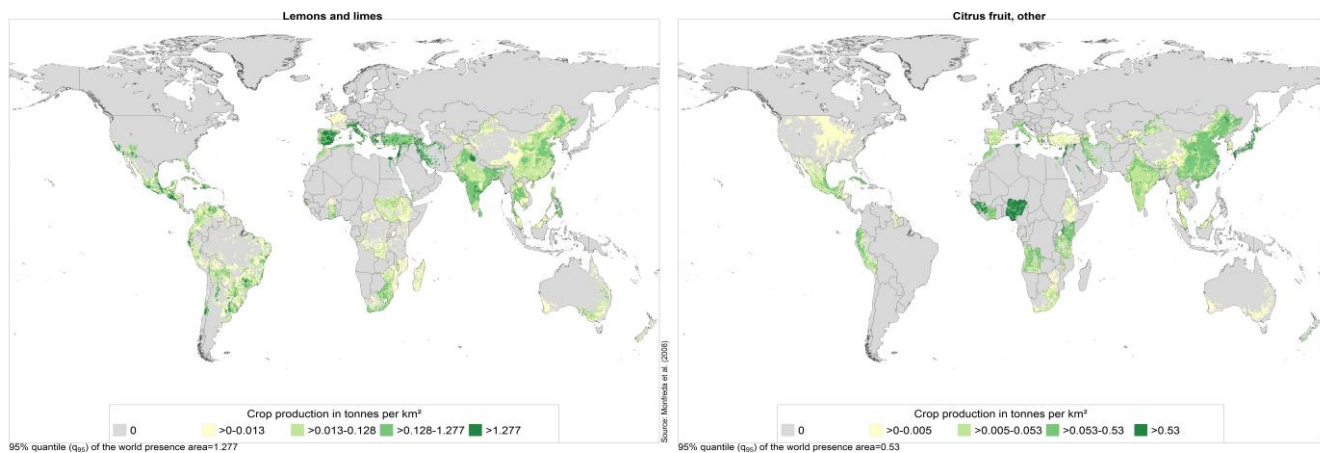
Додаток 3

Мапи світового виробництва цитрусових (виробництво в тонах на км²) (за даними Monfreda, Ramankutty, and Foley 2008).

Виробництво: грейпфрутів, помело;

апельсинів.

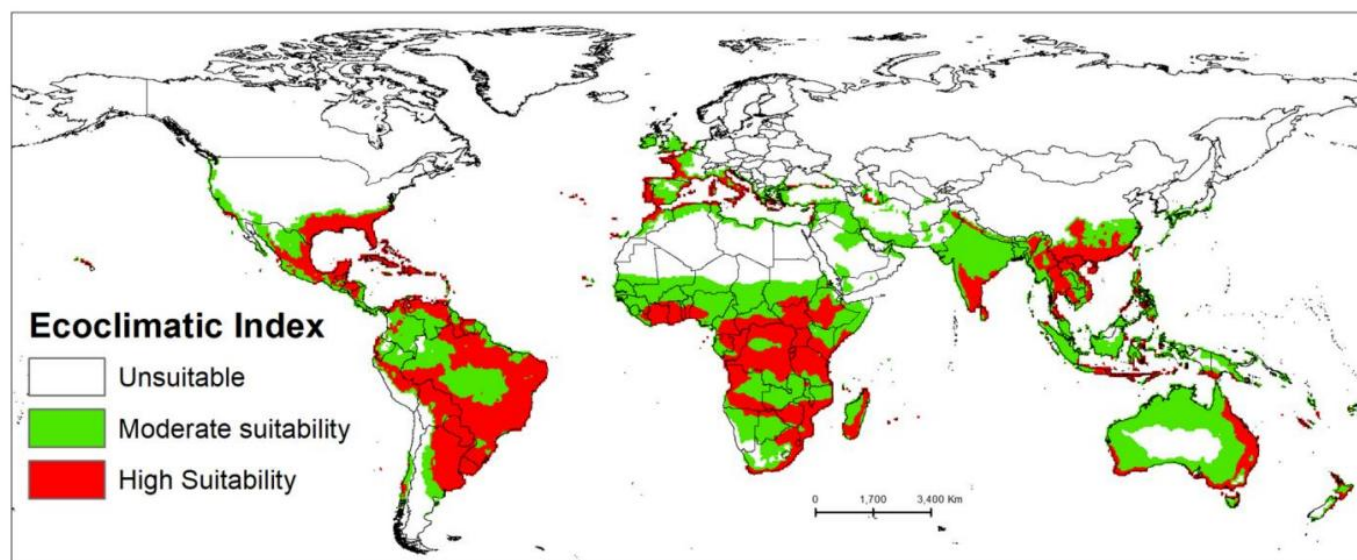

Виробництво: лимонів, лаймів;

інших цитрусових.

Додаток 4

Світова мапа придатності *Diaphorina citri* до акліматизації та розвитку, змодельована за допомогою CLIMEX*

* Екокліматичний індекс (ecoclimatic index) показує рівні сприйнятливості тих чи інших умов для розвитку відповідного шкідливого організму, моделюється за допомогою CLIMEX. На мапі вказано екокліматичні індекси:

unsuitable – непридатні території,

moderate suitability – помірно придатні території,

high suitability – території з високою придатністю.

Інтернет-джерела:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-IX#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-12#Text>

https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2019/2072/oj

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R2031#ntr20-L_2016317EN.01000401-E0020

МСФЗ № 2 <https://www.ippc.int/en/publications/592/>

МСФЗ № 11 <https://www.ippc.int/en/publications/639/>

МСФЗ № 21 <https://www.ippc.int/en/publications/601/>

EPPO Standard PP 5/3(5)

https://www.eppo.int/media/uploaded_images/RESOURCES/eppo_standards/pm5/pm5-03-05-en.pdf

PM7 - Diagnostic protocols for regulated pests|EPPO Global Database

'Candidatus Liberibacter africanus' (LIBEAF)[Overview]| EPPO Global Database

'Candidatus Liberibacter americanus' (LIBEAM)[Overview]| EPPO Global Database

'Candidatus Liberibacter asiaticus' (LIBEAS)[Overview]| EPPO Global Database

<https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6357>

https://www.researchgate.net/publication/378491420_Modelling_the_potential_distribution_of_the_Asian_citrus_psyllid_Diaphorina_citri_Hemiptera_Liviidae_using_CLIMEX

<https://www.cabidigitallibrary.org/doi/abs/10.1079/cabicompndium.16564>

<https://www.worldfloraonline.org/taxon/wfo-0000192038>

Звіт розглянуто й схвалено на засіданні робочої групи 14.05.2026 членами робочої групи, у складі згідно з додатком до наказу Держпродспоживслужби від 04.12.2025 № 1210 «Про створення робочої групи».
